

DE TAAL VAN HET PROCES – LA LANGUE DU PROCÈS

DE TAAL VAN HET PROCES –
LA LANGUE DU PROCÈS

VLAAMS PLEITGENOOTSCHAP BIJ DE BALIE
TE BRUSSEL
CONFÉRENCE DU JEUNE BARREAU DE BRUXELLES
(editors – éditeurs)

 intersentia
Antwerpen – Cambridge

 larcier

De taal van het proces – La langue du procès
Vlaams Pleitgenootschap bij de balie te Brussel – Conférence du jeune barreau
de Bruxelles (editors – éditeurs)

© 2011 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Coverfoto © Joris Van Ostaeyen

ISBN 978-94-000-0187-9
D/2011/7849/34
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Aucun extrait de cette publication ne peut être reproduit, introduit dans un système de récupération ou transféré électroniquement, mécaniquement, au moyen de photocopies ou sous toute autre forme, sans autorisation préalable écrite de l'éditeur.

TEN GELEIDE

Op vrijdag 21 mei 2010 hebben het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel en la Conférence du jeune barreau de Bruxelles, op initiatief van hun respectievelijke voorzitters Dieter Van Tendeloo en Marc Dal, een studiedag gewijd aan de taal van het proces, naar aanleiding van de 75ste verjaardag van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken. De teksten van deze studiedag zijn opgenomen in dit naslagwerk. De auteurs worden van harte bedankt voor hun interessante bijdragen.

PRÉFACE

Le vendredi 21 mai 2010, la Conférence du jeune barreau de Bruxelles et le Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel ont organisé, à l'initiative de leurs présidents Marc Dal et Dieter Van Tendeloo, un colloque consacré à la langue du procès, ceci à l'occasion des 75 ans de la loi du 15 juin 1935 sur l'emploi des langues en matière judiciaire. Les actes de ce colloque sont reproduits dans le présent ouvrage. Que les auteurs soient chaleureusement remerciés pour leurs intéressantes contributions.

INHOUD – TABLE DES MATIÈRES

<i>Ten geleide</i>	v
<i>Préface</i>	v
Mise en perspective historique et grandes orientations de la loi du 15 juin 1935 concernant l'emploi des langues en matière judiciaire Benoît DEJEMEPPE	1
I. L'article 23 de la Constitution de 1831, l'arbre qui cache la forêt	2
II. Des solutions juridiques au plurilinguisme	3
III. La justice au dix-neuvième siècle	4
IV. L'introduction d'une frontière linguistique et le principe de territorialité	5
V. La loi du 15 juin 1935 et la garantie de la compréhension du débat judiciaire	6
La langue de l'acte introductif et la demande de changement de langue devant les tribunaux bruxellois siégeant en matière civile Frédéric GOSSELIN	11
I. Introduction – Avertissement	11
II. L'article 4 de la loi du 15 juin 1935	14
A. Le régime linguistique de l'introduction de l'instance	14
1. Principes	14
2. Définitions	14
a. L'acte introductif d'instance	14
b. Le domicile du défendeur	15
c. Les régions linguistiques	16
B. Le changement de langue	17
1. Principes	17
2. Applications	18
a. Les titulaires de la demande de changement de langue	18
b. Modalités	20
c. L'appréciation du juge	20
III. En cas de pluralité de défendeurs	24
A. Le régime linguistique de l'introduction de l'instance	24
1. Principes	24

2. Applications.....	24
B. Le changement de langue.....	25
IV. Conclusions	26

Eentalige burgerlijke procesvoering: wat met anderstalige of meertalige
 proceshandelingen en anderstalige of meertalige stukken?

Dirk LINDEMANS.....	27
I. De proces taal.....	27
II. Uitzonderingen op het principe van de eentalige rechtspleging.....	29
A. Algemene uitzonderingen in de Gerechtstaalwet.....	29
B. Anderstalige stukken.....	31
C. Betekeningen en kennisgevingen van anderstalige proceshandelingen.....	32
1. Werkingssfeer van artikel 38 Gerechtstaalwet.....	32
2. Uitzonderingen op de vertaalphlicht.....	34
3. Wie vertaalt?.....	36
4. Garanties voor een kwalitatieve vertaling.....	37
5. Bewijs van betekening of kennisgeving met vertaling en sanctie ..	38
III. Wanneer is een proceshandeling niet eentalig?.....	40
IV. Evaluatie van de eentaligheids eis in de Gerechtstaalwet.....	46

L'emploi des langues en matière pénale. Réponses à douze questions
 ordinaires

Benoît DEJEMEPPE.....	49
I. Dans quelle langue un procès-verbal doit-il être rédigé?.....	50
II. Quelle est la langue de la procédure d'information ou d'instruction? ..	51
A. Dans les arrondissements de langue française et de langue néerlandaise et dans l'arrondissement d'Eupen.....	51
B. Dans l'arrondissement de Bruxelles.....	52
C. Devant les tribunaux de police de Hal et Vilvorde.....	52
III. A Bruxelles, l'inculpé peut-il demander un changement de langue au stade de l'information ou de l'instruction?.....	53
IV. La langue de la procédure et celle de la détention préventive peuvent-elles différer?.....	54
V. Dans quelle langue un particulier peut-il s'exprimer lors de sa déposition?.....	54
A. La langue de l'interrogatoire de l'inculpé, de la partie civile ou de la partie civilement responsable.....	55
B. La langue de l'audition du témoin.....	56
VI. Quelle est langue utilisée devant les juridictions de jugement?.....	56

VII. Le changement de langue est-il possible lorsque le juge du fond est saisi?	56
VIII. L'inculpé, le prévenu ou la partie civile ont-ils droit à la traduction des pièces de la procédure?	58
IX. La procédure commencée, quelle est la langue pour la suite?	60
X. Quelle est la langue à utiliser pour la signification et la notification d'un acte de procédure dans une commune d'un autre régime linguistique?	61
XI. L'avocat peut-il plaider dans une autre langue que celle de la procédure?	61
XII. Quelle est la sanction de la violation des dispositions de la loi du 15 juin 1935?	62
Bibliographie générale.	63

Taalbarrières voor anderstaligen: gelijke toegang tot het recht en de rechter door een effectieve en kwalitatieve inzet van gerechtsvertalers en tolken

Yolanda VANDEN BOSCH	65
I. Inleiding	65
A. Twee hinderpalen voor anderstaligen: rechtstaal en taal van de rechtspleging	65
B. De nood aan vertaal- en tolkbijstand is niet nieuw.	67
II. Gerechtstolken en vertalers in België.	70
A. Tolken voor alle partijen in burgerlijke en strafprocedures.	70
B. Wat met vertaalproblemen?	74
C. Onvoldoende garanties voor anderstaligen	75
D. De Belgische wetgeving inzake gerechtstolken en vertalen is gebrekkig en onvolledig	75
III. Gerechtsvertalers en tolken in de internationale regelgeving	76
A. Verenigde Naties	77
1. Eerlijke procesvoering in verdragsteksten	77
2. Specifieke regels binnen VN-gerechtshoven.	78
B. De Raad van Europa – EVRM	81
1. Recht op informatie in een verstaanbare taal.	82
a. Informatie voor de gearresteerde in een verstaanbare taal ...	83
b. Informatie voor de vervolgte in een verstaanbare taal	86
c. Recht op een klare, duidelijke, toegankelijke, niet-technische taal	86
d. Recht op tolk bij het horen van getuigen	87
2. Eerlijk proces: werkelijke procesdeelname via bijstand tolk/vertaler	87
a. Draagwijdte	87
b. Beoordelingsplicht van de overheid over de taalkennis	90

c.	Effectieve en kwalitatieve tolk-/vertalersbijstand	92
d.	Kosteloosheid	98
C.	Europese Unie	99
1.	Het recht op tolk- en vertaaldiensten in strafprocedures.....	100
2.	Een eerste stap naar een oplossing: het EU-Groenboek.....	102
3.	Voorstel tot kaderbesluit	103
4.	Richtlijn m.b.t. het recht op tolk- en vertaaldiensten in strafprocedures en procedures voor de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel.....	105
a.	Recht op vertolking	106
b.	Recht op vertaling.....	107
c.	Recht op registratie.....	108
d.	Kwaliteit van de tolk- en vertaaldiensten	108
e.	Opleiding gebruikers van de tolk- en vertaaldiensten	109
f.	Kosteloosheid	110
5.	Voorstel voor richtlijn betreffende het Europees onderzoeksbevel in strafzaken	110
6.	E-justitie.....	111
IV.	Conclusies.....	112
La protection linguistique internationale: “Mag het iets meer zijn?” –		
De internationale taalbescherming: “Il y en a un peu plus; je vous le mets?”		
	Isabelle BAMBUST	115
I.	Inhoud van de taalbescherming: territoriaal, persoonsgebonden, of nationaliteitsgebonden?	116
A.	Bewijsopname	118
1.	Belgisch intern internationaal privaatrecht	118
2.	De bewijsverordening	120
3.	Verdragen van Den Haag van 1954 en 1970.....	121
4.	Bilaterale verdragen	122
5.	Wet van 1935	123
B.	Rechtsbijstand	124
1.	Belgisch intern internationaal privaatrecht	124
2.	De rechtsbijstandsrichtlijn	125
3.	Verdragen van Den Haag van 1954 en 1980.....	125
4.	Verdrag van Straatsburg van 1977.....	125
5.	Bilaterale verdragen	126
6.	Wet van 1935	126
C.	Betekening en kennisgeving van stukken.....	126
1.	Belgisch intern internationaal privaatrecht – artikel 40, eerste lid Ger.W.	126
2.	De betekeningsverordening	127

3.	Verdragen van Den Haag van 1954, van 1965 en van 1970	129
4.	Bilaterale verdragen	131
5.	Wet van 1935	132
D.	Taal van de rechtspleging	132
E.	Taal waarin de rechtsonderhorige zich kan uitdrukken	133
F.	Taal van het pleidooi	134
G.	Verklaring van uitvoerbaarheid	135
1.	Exequaturprocedure in het buitenland	135
2.	Waarmeding in het land van herkomst	137
H.	Uitvoering in het buitenland	138
I.	Europese verordening geringe vorderingen	139
J.	Europese verordening betalingsbevel	139
K.	Insolventieprocedures	140
L.	Persoonlijk standpunt	140
II.	Voorwerp van de vertaling	143
A.	Akte als voorwerp van de betekening	143
B.	Essentiële elementen	143
C.	Holle bescherming	143
III.	Wie neemt het initiatief tot taalbescherming?	144
IV.	Moment waarop de taalbescherming moet gebeuren	145
V.	Taalverweer	146
A.	Taalverweerbegrip	146
B.	Rechtsbronnen die in aanmerking kunnen komen voor het internationale taalverweer	146
C.	Is de formele verzetmogelijkheid van de betekeningsverordening verplicht?	147
D.	Mededeling van de mogelijkheid tot verzet in het raam van de betekeningsverordening	148
E.	Termijn waarbinnen het verzet op grond van artikel 8 van de betekeningsverordening moet gebeuren	149
F.	Vorm van de taalweigering	149
G.	Hoe komt de taalweigering in de verzendende Staat terecht?	150
H.	De wet van 1935	150
1.	Vraag tot wijziging van proceduretaal	150
2.	Eenstemmige wijziging van proceduretaal	151
3.	Recht op vertaling op eigen kosten	152
VI.	Bewijslast bij taalverweer	152
VII.	Beoordeling van het taalverweer	153
A.	Wie beoordeelt?	153
B.	Feitelijke aanwijzingen ten gronde	154
1.	De betekeningsverordening	154
2.	Het Verdrag van Den Haag van 1965	156

C.	Procedurale houding van de partij.....	156
1.	De betekenisverordening	156
2.	Het Verdrag van Den Haag van 1965	157
3.	De verschijning van de partij	157
D.	Eeuwige twijfel.....	158
VIII.	Gevolgen van een geslaagd taalverweer.....	158
A.	Europese regulariserende tendens.....	158
B.	Vorm van die Europese regularisatie.....	159
C.	Gevolgen van die Europese regularisatie voor de datum van de betekening.....	159
D.	Wet van 1935	160
IX.	Kwaliteit van de vertaling	160
X.	Zijn lacunes in internationale taalbescherming nog mogelijk?.....	160

L'utilisation des langues en justice en Suisse

	Valentin RÉTORNAZ	165
I.	Introduction.....	165
A.	Quelques repères historiques	165
1.	La Suisse antique: monolingue et romanisée.....	165
2.	La Suisse médiévale: plurilingue et multiculturelle	166
B.	Les métadonnées du système politique suisse en matière de langues officielles.....	167
1.	Le découpage des cantons souverains	167
2.	La liberté de la langue	168
II.	Le régime linguistique en vigueur devant les juridictions suisses	171
A.	Les juridictions fédérales.....	171
B.	Les juridictions cantonales	173
III.	La détermination de la langue judiciaire devant les juridictions polyglottes	177
A.	Le régime linguistique	177
1.	En première instance	177
2.	En procédure de recours	178
B.	Le sort des actes effectués en violation des règles relatives à l'emploi des langues en justice	179
IV.	Conclusion	180